

ЗБУНТОВАНІ В'ЯЗНИКИ ПІДДАЛИСЯ

ЧИСЛО ВБИТИХ 11, 4 ДРУГИХ БЛИЗЬКО СМЕРТІ.
ФОЛСОМ ПРИЗОН, Каліфорнія, 25. листопада. — У 20 годин після вибуху бунту в місцевій стейтській в'язниці в'язники піддалися, доставши обійзники від начальника тюрми, що він узяв в їх жалоби та дасть їм справедливий суд.
Висіди бунту був такий: згинуло до 11 людей, 2 сторожі, а 9 в'язників. Однак, крім цього серед в'язників є ще 33 ранених, а з того 4 нахотілися тепер близько смерті. В'язники не бовіли нікого з в'язників сторожі, яких вони взяли за заложників.

В'язники заявляють, що головною їх жалобою була злая поведінка. Начальник в'язниці обіцяв їм розслідувати справу. 6 провідників бунтів поставили на суд як убийць першого степня.

ЗА КАНДИДАТУРУ НА УРЯД ПРЕЗИДЕНТА.

„МОКРІ“ РЕПУБЛІКАНЦІ ЗБИРАЮТЬСЯ ДЛЯ ВІЛІАНОВАНИЙ КАМПАНІЇ.

ВАШИНГТОН, 25. листопада. — Щоби звалити кампанію прогібіціоністів за встановлення прогібіціоністської в'язниці републіканську платформу на салюдочій рік, збираються сюди на наради „мокри“ голови републіканської партії на наради. В нарадах возне чимало учасників до 200 людей.

Президент Кулідж уповідає своїх приятелів до публічних заяв, що хочби навіть републіканська конвенція одностайно заявила за його кандидатуру, він усе таки її не приймає.

КУЛІДЖ ПРО ПРОГЛОШЕННЯ ВІЙНИ ЗЛОЧИНОМ.

ВВАЖАЄ СЕ НЕМОЖЛИВИМ.

ВАШИНГТОН, 25. листопада. — Президент Кулідж заявив газетарям, що він вважає проголошення війни між державним злочинним неможливим головно через владу, яку в Америці має конгрес.

Однак, президент допускає, що немало користи можна мати з умов межі поодинокими державами; тут повага Злучених Держав, на його думку, може багато причинитися до підкріплення мирового настрою в світі.

ПАНИ-СНАЙДЕР ПОКЛАДАЄ НАДНО НА СМІТА.

ОСИНІНГ, Нью Йорк, 25. листопада. — Пани Снайдерова, яка виходить тут карі смерті за вбивство свого мужа на спілку зі своїм любовником Джомом Тремом, заявила, що вона не сподіється ніякого правого заратунку від апеляції до федерального суду. Вона буде старатися ватак просити ньюйоркського губернатора Ал. Сміта о помилування, та покладе на нього великі надії.

ФИЛИПІНСЬКІ ПРЕДСТАВНИКИ ДОМАГАЮТЬСЯ СЕЯЧАС ПЕВНОЇ САМОСТІЙНОСТІ ФИЛИПІНІВ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, 25. листопада. — Перед зборами Американської Академії Політичних і Суспільних Наук виступив пан Мануель Кесон, президент филиппинського сенату, щоби зложити заяву про домагання Филиппінців.

Кесон заявив, що Филиппінці домагаються від Злучених Держав признання сечас їх певної самостійності. Він думає, що такого визнання потреба як осуду перед світом за вського імперіалізму. На його думку, Япан не має що битися, бо Япан стоїть за миром зі Злученими Державами.

КУЛІДЖ НЕ РОБИТЬ НІЧОГО В СПРАВІ ВУГЛЕВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ.

ВАШИНГТОН, 25. листопада. — Президент Кулідж мав дискусію, що вуглева конференція під теперішню хвилю не може доконати нічого до покінчення страйку, бо умови продажу м'якого вугля є того рода, що конференція не може нічого погодити. Через те президент не зробить нічого до скликання конференції, як сього добила делегация представників майнерської конії, що була в нього минашого місяця.

БОЛЬШЕВИЦЬКИЙ УРЯД ПРОГРАВ ПРОЦЕС ПЕРЕД АМЕРИКАНСЬКИМ СУДОМ.

НЬЮ ЙОРК, 25. листопада. — Большевицький уряд через своїх адвокатів добирався перед американським судом установлення „ресвера“ для перебравня й зарату тих матіків, що моглиби належати уряду Керенського на основі шкоди в складі амуніції, що належала до сього уряду, а вилетіла у воздух під час експлозії на Там Айленді.

Американський суд відкинув прозбу большевицьких адвокатів.

ПРОСЛАВЛЕНІЙ ОБМАНСТВОМ ПОЛКОВНИК ВИХОДИТЬ З ТЮРМИ.

ЛІВЕНВОРТ, Канзас, 25. листопада. — Нині випущено з місцевої федеральної тюрми полковника Чарла Форбса, що колись був головною федеральною бюро ветеранів у Вашингтоні, а ватак був, засуджений на два літа в'язниці за те, що обманював федеральний уряд при будові шпиталів для ветеранів.

У в'язниці Форбс займався ріжкими інженерськими справами, як відновлюванню землі федеральної в'язниці, і таке ніч.

РІЗДВІЯНИЙ ДАРУНОК ДЛЯ „ВУЙКА СЕМА“.

ВАШИНГТОН. — Найдалше до Різдва американське міністерство скарбу одержить з Європи 96,574,000 доларів на сплату воєнних довгів. Разом з грішми, одержаними передше, зробить се 163 мільйони доларів. З тої суми найбільше зарплатила Англія, бо 92 міль. доларів. На доло Чехо-Словаччини триплати півтора мільйона доларів. Бельгія заплатить Американці 1,125 тисяч доларів а Польща лише оден мільон.

Франція поки що не розпочала ще сплачувати своїх довгів, тому, що згоду Вашингтону дощі ще не потвердив французький парламент.

СТАЛІН ГРОЗИТЬ ТРОЦЬКИСТАМ.

МОСКВА, 24. листопада.

Промовляв тут, на зборах комуністичної партії, П. Стадін і поставив у своїй бесіді ультиматум прихильникам Троцького.

Він заявив, що „троцькісти“ мусять самі зчинити партію Троцького через вичернення протівленіських поглядів і признання своїх ошбок, або, колиб вони від сього відмовилися, їх партію цілком розторочиться. У дальшій своїй промові Стадін висмівав замагає сторонників Троцького створити окрему комуністичну партію, називаючи її їх зусилля дитинячою іграшкою, що може викликати лише гомеричний сміх. Лише протівітські елементи радуються з тої їх діяльності, оскільки їм контрреволюційного виступу.

ВІЗИ ДЛЯ КАНАДІЙСЬКИХ РОБІТНИКІВ В ДИТРОЙТ.

ДИТРОЙТ. — Мимо протесту канадського правительтва, з днем 1. грудня вхадить в життя новий розпорядок допущення до Злучених Держав на роботу робітників, що живуть по канадській стороні. Всі чужинці, коли хотять, щоби їх допущено на роботу, мусять мати конзулярні візи і піддаються лікарським оглядам. Від того будуть увіяніми ті, що уродилися в Канаді й Полуудевії Америки й ті натуралізовані горожане Злучених Держав, що приїхали до Канади до 1921 року, або приїхали до 1922 року, однак які перелетим жили у Полуудевії Америки або на Кубі.

Робітників, яким потреба буде конзулярних віз, числять до 2,000 осіб.

СМЕРТНІСТЬ В КИТАЮ.

ПЕКІН. — Смертність населедства в Китаю перевищає два рази смертність в Америці. В Америці умирає 1183, а в Китаю не менше як 3,000 людей.

ВІДГОМІ ВІВСТВА КУРАТОРА СОВІСЬКОГО.

Найдалі в січні має відбуватися у Львові великий політичний процес проти мимих вбивників куратора Собієвського. На даві обвинувачів заведе 17 осіб. Акт обвинувачення вручено вже всім арештованим.

СМЕРТНІСТЬ В КИТАЮ.

ПЕКІН. — Смертність населедства в Китаю перевищає два рази смертність в Америці. В Америці умирає 1183, а в Китаю не менше як 3,000 людей.

ВІДГОМІ ВІВСТВА КУРАТОРА СОВІСЬКОГО.

Найдалі в січні має відбуватися у Львові великий політичний процес проти мимих вбивників куратора Собієвського. На даві обвинувачів заведе 17 осіб. Акт обвинувачення вручено вже всім арештованим.

СМЕРТНІСТЬ В КИТАЮ.

ПЕКІН. — Смертність населедства в Китаю перевищає два рази смертність в Америці. В Америці умирає 1183, а в Китаю не менше як 3,000 людей.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ЖІНКИ Й ПІ ЧЕТВЕРТО ДІТЕЙ.

НЕСКЕГОНІНГ, Па. — Згинула тут трагічною смертю гр. Марія Янура й її четверто дитей. Що до лтот дитини, то є надія, що вдасться їй, як закупають шпитальні лікарі, уратувати життя. Згадана жінка мешкала у компанійнім домі. З причини, що сей дім мали розвалювати, казали їй з нього винестися. Вона перенеслася 22. листопада до иншого маленького домику, що лежить над гарадом. Запаливши у печі, пішла вона спати разом з дитиною. Коли на другий день діти згаданої жінки не прийшли до школи, удався до її мешкання надзорний школяр, гр. Г. Зингел. Коли на його стукання ніхто не відзивався, пішов він доми. Доверя над вечером повідомили сусіди поліцію, що з доми Янури ніхто ще не виходив. Поліція вилотила двері й найшла у хаті півтора трупи, тобто матір і її четверто дитей.

Піта дитина, що спала найбільше вікна, давала ще слабі знаки життя й тому її забрано до шпиталю. Додаються, що згадана жінка й її четверто дитей зачалися вугільним газом.

КАЖУТЬ, ЩО КОМУНІСТИЧНИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ ЗАПРОСИВ ШВАРЦБАРДА ДО МОСКВИ.

БЕРЛІН. — Комуністичний Інтернаціонал мав застановлятися над „геройським“ вчинком Шварцбарда, убийника О. Гамана С. Петлюри й рішив післати йому офіційне запрошення прибути в Москву. Шварцбард має прибути до Москви коштом Комітету, щоби дати цілий ряд вичитів про українську контрреволюцію і її життєві питання.

Поки-що ще невідомо, чи Шварцбард прийме се запрошення. Після инших доносень, Шварцбард задумує їхати до Палестини.

НАЙБІЛЬШИЙ ДІМ НА УКРАЇНІ.

ХАРКІВ. — Кінчат тут саме будувати найбільший дім, тобто каменицю, яка буде найбільшим і найвищим домом на Україні. Ся камениця буде мати 14 поверхів, а буде високі 70 метрів.

У закладній камениці працюватим сін з половиною тисяч урядовців промислових організацій на Україні.

СПЕКА В АРГЕНТИНІ.

БУЕНОС АЙРЕС. — Миналого тижня у місті Сантіяго дель Естеро спека доходила до 112 степенів повисше зера. Від спеки померло кілька осіб. Також і по инних місцевостях Аргентини панує сильна спека.

ЗНИЖИЛИ ПЛАТНУ У ВОСТОНСЬКИХ ТКАЦЬКИХ ФАБРИКАХ.

БОСТОН. — В 19 містах стейту Массачусеттс і Мейн знизили робітникам ткацьких фабрик, о 10 відсотків їх заробітню платню.

ПРОСЬБА ДО МІКАЛА НА ВІСТРО БАГНЕТА.

ТОКІО, 22. листопада. — Арештовано тут японського жовніра Такашару за те, що на вістро багнета свого карабіна хотів вручити японському мікадо (цареві) свою просьбу. Сталося се під час перегляду військ мікадом. Мікадо не зауважав жовніра, бо його увагу звернено на що иншого. Такашара соціаліст. Він просив мікада у своїй просьбі, аби положив кінець діленню жовнірів на касті (кляси) при приймаючи їх до війська. Такашара грозить 12 місячна в'язниця.

ЕПІДЕМІЯ ЧУМИ В ІНДІЇ.

ЛОНДОН. — В Індії шириться епідемія чуми. Денно умирає там 30 осіб. Населення, повинуваючись раді лікарів, помагає на ніч свої доми, в яких розмножились бже числа шурів, які саме є розносиками епідемії.

На днь вертають мешканці до своїх домі, а коли-лучше, що одного з них укусує шур, то він сечас заражується чумою.

ТИЖДЕНЬ ЛІСУ НА УКРАЇНІ.

За відомостями всеукраїнського управління лісами кількість учасників у переведенні тижня лісу в миналому році складала більш 100,000 людей. Засажено парків, скверів та инших ділячок громадського значіння понад 2,526 гектарів. Крім того закріплено 277 гект. пісків здебільшого на півдні України, зроблено обсаду річок, шляхів, вулиць та садів в розмірі 2,393 кіл.

В цьому році передбачається використати посадового матеріалу до 50,000,000 штук, особливо для парків і скверів у робітничих районах, а також для рядової обсади вулиць та шляхів і заліснення непридатних земель. На місяця дано розпорядження про безплатний відпуск населедню посадового матеріалу з державних розсадників.

Разом з тим розробляється проект закону що до охорони дерев, що його до цього часу не було на Україні. Селянам передано 1,000,000 лісів виключно для лісового користування без права корчовання. Щоб допомогти селянству збергти ліс утворено спеціальний інститут лісових агрономів. На них положено завдання керувати посадами протягом тижня лісу.

ПРОСЬБА ДО МІКАЛА НА ВІСТРО БАГНЕТА.

ТОКІО, 22. листопада. — Арештовано тут японського жовніра Такашару за те, що на вістро багнета свого карабіна хотів вручити японському мікадо (цареві) свою просьбу. Сталося се під час перегляду військ мікадом. Мікадо не зауважав жовніра, бо його увагу звернено на що иншого. Такашара соціаліст. Він просив мікада у своїй просьбі, аби положив кінець діленню жовнірів на касті (кляси) при приймаючи їх до війська. Такашара грозить 12 місячна в'язниця.

ЕПІДЕМІЯ ЧУМИ В ІНДІЇ.

ЛОНДОН. — В Індії шириться епідемія чуми. Денно умирає там 30 осіб. Населення, повинуваючись раді лікарів, помагає на ніч свої доми, в яких розмножились бже числа шурів, які саме є розносиками епідемії.

На днь вертають мешканці до своїх домі, а коли-лучше, що одного з них укусує шур, то він сечас заражується чумою.

ТИЖДЕНЬ ЛІСУ НА УКРАЇНІ.

За відомостями всеукраїнського управління лісами кількість учасників у переведенні тижня лісу в миналому році складала більш 100,000 людей. Засажено парків, скверів та инших ділячок громадського значіння понад 2,526 гектарів. Крім того закріплено 277 гект. пісків здебільшого на півдні України, зроблено обсаду річок, шляхів, вулиць та садів в розмірі 2,393 кіл.

В цьому році передбачається використати посадового матеріалу до 50,000,000 штук, особливо для парків і скверів у робітничих районах, а також для рядової обсади вулиць та шляхів і заліснення непридатних земель. На місяця дано розпорядження про безплатний відпуск населедню посадового матеріалу з державних розсадників.

Разом з тим розробляється проект закону що до охорони дерев, що його до цього часу не було на Україні. Селянам передано 1,000,000 лісів виключно для лісового користування без права корчовання. Щоб допомогти селянству збергти ліс утворено спеціальний інститут лісових агрономів. На них положено завдання керувати посадами протягом тижня лісу.

ТИЖДЕНЬ ЛІСУ НА УКРАЇНІ.

За відомостями всеукраїнського управління лісами кількість учасників у переведенні тижня лісу в миналому році складала більш 100,000 людей. Засажено парків, скверів та инших ділячок громадського значіння понад 2,526 гектарів. Крім того закріплено 277 гект. пісків здебільшого на півдні України, зроблено обсаду річок, шляхів, вулиць та садів в розмірі 2,393 кіл.

В цьому році передбачається використати посадового матеріалу до 50,000,000 штук, особливо для парків і скверів у робітничих районах, а також для рядової обсади вулиць та шляхів і заліснення непридатних земель. На місяця дано розпорядження про безплатний відпуск населедню посадового матеріалу з державних розсадників.

ТИЖДЕНЬ ЛІСУ НА УКРАЇНІ.

За відомостями всеукраїнського управління лісами кількість учасників у переведенні тижня лісу в миналому році складала більш 100,000 людей. Засажено парків, скверів та инших ділячок громадського значіння понад 2,526 гектарів. Крім того закріплено 277 гект. пісків здебільшого на півдні України, зроблено обсаду річок, шляхів, вулиць та садів в розмірі 2,393 кіл.

ТИЖДЕНЬ ЛІСУ НА УКРАЇНІ.

За відомостями всеукраїнського управління лісами кількість учасників у переведенні тижня лісу в миналому році складала більш 100,000 людей. Засажено парків, скверів та инших ділячок громадського значіння понад 2,526 гектарів. Крім того закріплено 277 гект. пісків здебільшого на півдні України, зроблено обсаду річок, шляхів, вулиць та садів в розмірі 2,393 кіл.

ТИЖДЕНЬ ЛІСУ НА УКРАЇНІ.

За відомостями всеукраїнського управління лісами кількість учасників у переведенні тижня лісу в миналому році складала більш 100,000 людей. Засажено парків, скверів та инших ділячок громадського значіння понад 2,526 гектарів. Крім того закріплено 277 гект. пісків здебільшого на півдні України, зроблено обсаду річок, шляхів, вулиць та садів в розмірі 2,393 кіл.

З РУМУНІЙ ДОНОСЯТЬ ПРО РЕВОЛЮЦІЮ ЦІНУ НА УКРАЇНІ

МАЮТЬ БУТИ СОТКИ УБИТИХ, ГАРНИЗОНІ В ОДЕСІ, ТИ-РАСПОЛОЖИЛИ Я МОГИЛИВІ ПЕРЕШЛИ ДО РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

БУКАРЕШТ, 25. листопада. — З України надходять неопереджені дощі вістки про революційні явища. Має там панувати хаос і анархія. Революція мала вибухнути в Каміні Польським. Платув учинного бою мав там згинути сотні вільних осіб та жовнірів. Зажок Дістрас має бути туті зрявлятися з гармат. З причини тих заворушень мали перервати засідання міншані. Румунсько-російської комісії, в Каміні. Далши депеші до румунських часописів доносять, що совітські гарнізони в Одесі, Тирасполі й Могакеві мали перейти в руки революціонерів.

У Каміні Польським совітська влада мала заборизуватися у всіх публічних будинках. Саме місто нахотілося в протвгу 2 дні в руху революціонерів. Доверя по-прибуттю совітського війська революціонери уступили за місто, похиливши на вулицях сотки убитих і ранених.

Редатор жидівського часопису „Фортрест“ у Нью Йорку, Каган, що недавно повернувся з Соціалістичного Союзу, говорить, що обзброєна революція на Україні є під сохвало неможливою. Се доносення про революцію надійшло з Румунії, а усі вістки, що надходять з Італією, або з Варшави, є пересадні або неправдиві.

ГОВОРЯТЬ ПРО КОАЛІЦІЙНЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО В РУМУНІЇ.

ДР. МАННО, ПРОВІДНИК ОПОЗИЦІЇ, ДОМАГАЄТЬСЯ НОВИХ ВИБОРІВ.

БУКАРЕШТ, 25. листопада. — В часі коли тимі поинного преміера Іона Братіуля лежить на катафалку у палаці „Ате-неум“, в політичних кругах говорять про утворення коаліційного кабінету. Новий преміер Вілліам Братіуля заявив, представникам преси, що має відбутися перетворення з опозиційним партіями в справі утворення коаліційного кабінету. Колиб однак до утворення такої кабінету не прийшло, він може дальше удержуватися при владі. Провідник опозиції, Др. Манно закликає одначе розважання парламенту й розважання нових виборів і є певний, що при таких виборах ліберальна партія потерпіла б певну поразку.

СОВІТИ ПЕРЕСТЕРЕЖИТЬ ПОЛЬЩУ І ЛИТВУ.

МОСКВА, 25. листопада. — Совіти перестережуть Польщу, щоби у дні святкування дитовського „Дня Незалежності“ не допустилися якогось нерозважного ворожого кроку, який міг би допривести до війни. Упіймудли вони теж Литву, щоби не далися спровокувати польським шовіністам і державці холодокропно в часі святкування „Дня Незалежності“.

У Вильні перебуває саме тепер Пласуцький. Польські часописи пояснюють його присутність у Вильні тим, що він приготував факти, потрібні Польщі до оборони перед Лігою Націй проти дитовських закладів, над якими буде застановлятися Ліга на першій своїй засіданню у грудні.

РОЛЮ „КАЙЗЕРА“ СЧЕРКНЕНО З ПРЕДСТАВЛЕННЯ „РАСПУТІН“.

СТАЛОСЯ СЕ НА ПРИКАЗ БЕРЛІНСЬКОГО СУДУ, ПЕРЕД ЯКИМ ВІНС ВІЛЬГЕЛЬМ ПІ СКАРГУ ЧЕРЕЗ СВОГО АДВОКАТА.

БЕРЛІН, 25. листопада. — Бувший німецький цісар Вільгельм II. може спати спокійно у своїй замку Дорн. На інтервенцію берлінського суду директор комуністичного театру, Е. Пискатор, мусів счеркнути роллю Вільгельма в представстві „Распутін“. У тім представстві, написанім Олександром Толстим, мав виступити бувший „кайзер“ в одній сцені з промовою до війська. Пискатор має внести відмак проти судової заборони. Він заявив, що цісар Вільгельм вже виступав раз на сцені у творі Людвіга п. н. „Бісмарк“.

ДИРІЖАБЛ, ЩО ПЕРЕЛІТЕТЬ ОКЕАН У 48 ГОДИНАХ.

ГАВДЕН, Англія. — Командант Ейршіп Гаранті Ко., Борні, заявив, що в Англії буде створено саме тепер великий дирижабль для перелету Атлантику між Лондоном і Нью Йорком. Сю дорогу перелетить згаданий дирижабль Р. 100 у 48 годин.

Кошти будови дирижабля Р. 100 будуть вилити \$2,300,000. Він є випосажений у 6 моторів о силі 700 коней кожний. Згаданий дирижабль буде робити 80 миль на годину. Дирижабль забере з собою 30 тон палива.

СОВІТСКА ДЕЛІГАЦІЯ НА КОНФЕРЕНЦІЇ В ЖЕНЕВІ ПРИБУЛА ДО БЕРЛІНА.

БЕРЛІН, 25. листопада. — Прибула від літ провідом Літвінова совітська делегация на конференцію в Женеві.

Додаються, що відбудеться тут нарада між Літвіновом і Штрессманом. У політичних кругах шириться гада, що Совіти хотілиби дійти до якогось порозуміння з Велико-Британією. Штрессман має тому бути посередником між Соціалістичним Союзом і Велико-Британією та буде старатися поладати існуюче між ними непорозуміння.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

"СВОБОДА" (LIBERTY)
 Founded 1892
 Published daily except Sundays and holidays
 at 66 Grand Street, Jersey City, N. J.
 Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
 Edited by Editorial Committee.
 Registered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
 on March 10, 1914, under the Act of March 3, 1879.
 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
 SUBSCRIPTION RATES:
 Three cents a copy.
 One year \$ 7.00
 Six months \$ 3.75
 Three months \$ 2.00
 Foreign Postage Extra.
 One year \$10.00
 Six months \$ 5.00
 Three months \$ 2.75
 PERCENTAGE:
 One year \$ 7.00
 Six months \$ 3.75
 Three months \$ 2.00
 Foreign Postage Extra.
 One year \$10.00
 Six months \$ 5.00
 Three months \$ 2.75
 За оголошення реклами не відповідати.
 За кошти редакції відправлено 10 копій.
 3 Копій належить віддати гроші лише в 1-й Foreign Money Order.
 Telephone "СВОБОДА" 4988 Montgomery, Tex. U. N. Jersey 1838 Montgomery.
 Address: "СВОБОДА", P. O. BOX 344, JERSEY CITY, N. J.

ЩО ЗНАЧИТЬ МАТИ СВОЮ ДЕРЖАВУ

З трох сторін підмова польська держава. В трох різних кінцях лежать три міста, що точать сили польського організму. Бо коли вбухла міна в Данциг, відпав би данський корсар, і Польща стратила б доступ до моря; коли заворушилося Вильно, відпав би Виленський округ, а з ним і Вильно, відомий залізничний вузол, що лупить Польщу з балтійськими державами і союзними. А коли відпав Львів, втратила Польща попри інші користи стратегічні ці комунікаційні ще й великі багатства, особливо нафту.

В усіх цих трох містах постоє всякого вихованого матеріалу, який вже нагромадився і громадський. Не вбухавши вправді ті міни в самих містах, але зате чуті запахи вихованих газів денне. Бо ото на терені Ліги Націй будуть го-вортити на слідуючий місяць про польські надбудити в Виленщині, де Польща замикає литовські школи та проганяє литовських учителів і священників. Разом з тим буде ще раз порушена справа насильного загарабання Вильна та прилучення його до Польщі дорогою наїзду польського генерала Желіговського, що загарабав Виленщину в подібний спосіб як Галлер Галичину. Бо та сама Рад Амбасадорів, що прилучила Галичину до Польщі, прилучила рівнож і литовське Вильно до Польщі. Та маленька домілонна Литва ніколи не дала своєї згоди на цей беззаконний акт, не признала дожді анексії Вильна до Польщі і досі не відверже з Польщею дипломатичних зносин та знаходиться з нею на воєнній стопі.

Німеччина мусла формально прийняти подиктовані їй альянтями умови і згодитися рівнож і на данський коридор, що покравля і розділав німецьку державу. Але зате не мінає й вона ні одної нагоди, щоб не заманіфестувати своєї опінії, що німецький нарід ніколи з таким вирішенням не погодиться та буде старатися дорогою мирною і дипломатичною відобрати назад свої землі. Чи як раз Німці думають відбирати ті землі мирною дорогою — це інша справа. Ніхто не сумнівається, що при нагоді вони і оружною силою їх відберуть. На раз залишається їм тільки мирний спосіб, тому й у мирній поспі обстоюють вони за своїм Данцигом, як Литовці за Вильном.

Пильні з нашим Львовом виглядає сумніше. Бо совіти, а з ними і Радянська Україна доволіно зрелилися в Ризі своїх прав до земель Західної України і раз-у-раз заявляють, що хочуть жити з Польщею в згоді, не згадуючи при тім за поневолені Польщею західно-українські землі. Литва і Німеччина вломлюються за своїми землями і дітками, бо як в Литві так і в Німеччині є свій нарід при владі, коли на Радянській Україні господарює все ще ворог нашого народу — Москва.

В. Будзиновський.

ПРАВЕМ І ЛЕВЕМ.

Аж коли знаємо польське "правем і левем", зрозуміємо справу між Богданом Хмельницьким і Чаплянським. Ко-зацький сотник Хмельницький мав усебічною підставою дір і землі Суботова, як його батько, чигиринському підстарості черкаському чигиринській старості Даниловича дав був з земель староства. За наслідком Даниловича, Конєпольського, його підстароста Чаплянський, замість прошекуватися з Хмельницьким, напав на його двір, заупин і взяв собі дітячню, яка жила в суботівській дворі. Наша історіографія на зявеє се кривдою, зробленою польським шляхтичем українським козаком; що Хмельницький не знайшов правди в суді і Чаплянського не скарував, бо покравлений був Українцем. Історіографія ка-жуть також, що си "кривда" спричинила повстання козацькі під проводом "покривленого", бо Хмельницький, мстився за свою особисту кривду, розмужав так, що аж не годеи був здержати порушеної і розпінаної нині нащадки.

Отже загарабання Суботова Чаплянським не було ніяким покравленням козака, а лише поневоленню нації шляхтичів нації панаху. Ні козаки, ні Українці не ставали ніякої кривди. Чистий шляхтич зробив, що покравлений був Українцем, його ворог Ляхом. Як судити хлопа і опікуватися в таких випадках було, так і нині.

Хмельницький же, який Польща загарабувала Україну, король, будучи головною державою, батьком всіх своїх підданих і паним всіх судів, мав право судити хлопа і опікуватися в таких випадках було, так і нині. В 1643 р. король Жиг-

УКРАЇНЦІ В РУМУНСЬКІЙ НЕВОЛІ

Українське населення в Румунії скупчене на таких українських стародавніх землях: північній Буковині, Бессарабії, Мармарошській округі та Добруджі. На цих землях Українці осіли вже від давніх часів. Буковину, Бессарабію та Молдавію заселяло українське племя Тиверців ще в часи великого переселення народів. В десьмітості ці землі належали до Великого Князівства Київського. Великий князь галицький Ярослав Осмомисл в XII столітті поширив свою державу аж по гірло р. Дунаю. За його панування галицькі князі заклали в нижньому Дунаї місто Малий Галич, що тепер звється Галацом. В історичних пам'ятниках згадується про українських князів в Берладі та Текучій. З половини XIV ст. почалася румунська колонізація за заходу. На українських землях створено напівсамостійну державу — Молдавію, але вона все затримувала український характер. До XVII століття молдавська церква підлягала митрополитові в Галичині. Літературною мовою, себто мовою культурної верстви, була українська мова. Богдан Хмельницький хотів повернути історичні права українського народу на південно-західні землі та виконання цього завдання доручив своєму синові Тимошеви, що в історичних легендах освітлено лише бажанням Тимоша оженитися з донькою молдавського господаря.

Прилученням Бессарабії до Росії, а ще раніше Буковини до Австрії (1777 року) сплине боротьбу України за посядання своїх історичних земель. Але й під чужим пануванням український характер цих земель не затерся. Як доказує німецький вчений Павли, антропологічно населення Бессарабії та Буковини належить до українського народу. Тому українська національна держава, що має повстати на просторах наших земель від Кавказу по Сибір, предявлять свої претензії й до тих земель, що тепер загарабні Румунами. Як колись належали вони до старої київської держави, так саме прийде час коли вони будуть належати.

Чисельність українців під Румунією.
 Чисельність українського населення під Румунією, означена на підставі мови, представляється так:
 В Північній Буковині 400.000
 В Добруджі і Бессарабії 600.000
 В п. Мармарошському 100.000
 Разом 1.100.000

Коли-ж взяти за основу обчислення расове походження мешканців цих земель, то тоді Українців буде найменше 1.500.000 душ, даючих 70% населення. Решта припадає на Молдаван, Жидів, Німців, Болгар та Москалів.

Земельний стан.

В переважній своїй більшості українське населення цих земель — селяни хлібороби з невеликими земельними наділами. Земельна реформа, що її перевів румунський уряд збільшила головне стан румунського земельного посідаця, а не нашого автохтонного. Із 77.000 осіб, що дістали земельні наділи на підставі земельного закону, Українців було лише 21.000, себто 27% відсотків. До того Українці діставали ділянки далеко менші ніж Румуни. Великих посідачів земель серед Українців майже немає.

Українське шкільництво.

Тепер на всіх українських землях під Румунією немає ні одної української школи. Навіть наука релігії провадиться незрозумілою для населення румунською мовою. До всіх Українців застосували Румуни акт закону про шкільництво з 24 липня 1924 року, по якому Українці трактуються як українськомовні Румуни. Цей закон був виданий хіба для заспокоєння сумління для широкого світу, бо власне шкільництво українське вже було зліквідоване давно. Ліквідація українських шкіл на Буковині була переведена в 1919 році, а в Бессарабії в 1922. Як відомо, на Буковині підчас її окупації Румунією

в 1918 році були такі українські школи: 199 початкових українських, 2 учительські семінарії, 3 гімназії, 2 професійні та 4 українські катедри на червономукарському університеті. А в Бессарабії ще в 1921—1922 році було понад 200 українських шкіл.

Кооперація.

Перед Світовою Війною ні Буковині були кооперативні товариства, звані "Взаїмні вигоди", які тепер частинно перейшли до приватних рук, а здебільшого змінили статут на взір румунських. Досі є таких кооператив на Буковині по українських селах до 50. Українським кооперативам в Бессарабії також перейшли на румунський статут і для національної організації нашого населення ролі не грають.

Політичні угруповання.

Між політичними українськими групами знаходимо такі:
 1. Українська хліборобська партія, яка йде разом з румунською хліборобською партією, яка стоїть під проводом Румуна з Сегмороду Маніва. Українську партію оснував в 1922 році К. Кракеліа.

Ідуть за кожним правитель-

ством, прибувають нашим виборцям боронити прав українського населення, а гроші здобувають де і як тільки можуть. Якраз саме тепер партія організується, але ніяк не може собі назви дати.

Українська преса.

1. "Хліборобська Правда" виходить що два тижні в Чернівцях під редакцією п. К. Кракеліа. Це орган хліборобської партії.

2. "Рідний Край" — орган національно-демократичної партії. Виходить що два тижні під редакцією д-ра Когута.

3. "Боротьба" — орган соціал-демократичної партії, виходить що тижня.

4. "Жало" — гумористичний журнал, виходить два рази на місяць під редакцією К. Кракеліа.

(Конець буде).

На четверто розкопана Розрита могила...

Чого вони там шукають? Що там схоронили? Старі батьки? — Ех, як би то, Який то знайти те, що там схоронили? —

Не плакали діти, мати-о не журилися! —

Щевицько. Розрита могила.

появився з друку

ВЖЕ КАЛЕНДАР

УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

на 1928 рік

ЦІНА 3 ПЕРЕСЛЮЖОК 60 ЦЕНТИВ.

Замовлення посилайте на адресу:
 "СВОБОДА", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J.

монд І. згодився на статут, котрим зрезигнував з "права видання гайетів хлопом проти шляхти. Конституція з 1588 р. полишила королеві право опіки над хлопами тільки в колоріах, себто тільки в старостах і в королівських економіях. В маєтку шляхтича хлоп зійшов до рейти на приватну власність свого пана, на його жиний господарський інвентар.

Хлопа з шляхтичеського маєтку мав право судити тільки його пан (посесор, економ), або суд, якому пан передав вповноваження. Пан судив і карав, як сам хотів. Від панського присуду не було апеляції. За шкоду, зроблену власному діляччю, за непослух і інші дрібніші провини суд був на місці і нагній. Суд за інші провини діляччю звичайно передавали сільські старшини. Бувало, що за більш злочини діляччю відсилали своїх хлопів до гроду під старостинський суд, або до найближшого міста під суд лавників. Бувало, що шляхтич передавав справу окремому суду, до котрого клямав кількох, звичайно 12 присяжних з сусідніх громад під проводом одного "суду" і в присутності кількох шляхтичів.

Чужого підданого не влізло бода арештувати ані позвати перед суд. Треба було позвати його пана, щоб він сам ставив свого підданого до гроду. Як пан мав силу опертися, то свого хлопа не видавав, а хлоп був, як відбоєний, його робочою силою. Не видавав хлопа також тоді, коли хлоп був опришком і з того опришкства користав також його

пан. Проти свого пана шляхтич хлоп не мав куди жалуватися. Се право мав хіба проти посесора, чи економа. Тоді йому жалувалися до властелина села. Звичайно властелин був проти своїх посесорів безсилний.

Хлопом з якогось королівського села король мав право опікуватися тільки так, як шляхтич мав право опікуватися хлопами зі свого села, коли вони жалувалися на економа або посесора. Коли староста, чи підстароста, або загарабні якийсь експлуататор королівщини претягував хлопа панщиною понад означену міру, або жадав більше данини і взагалі кривив хлопів, то король висилав до короля депутацию (делегаторів) з жалобою. Король або зараз давав якийсь приказ (мандат), або позивав пана перед референдарський суд. Часто жалобу хлопів розсліджував на місці королівська комісія. Щоби обжалуваний пан на делегаторів не мстився, вони від короля все вертали з глейтом. Яку користь хлопи мали з опіки короля, з референдарських судів і з королівських глейтів, покажуть приклади.

Демка Зайіку з Батятич, котрий ходив до короля з жалобами на кривди, підстароста князя К. Вишневецького вхопив за бороду, товк його головою об муру і кричав: "То ти, бунтівник, ідзид до короля і хлопам робити не кажеш?" Потому підстароста відігнав з листа князя: "Бий посторонних і воюю похвалити лоти, поки не зачнуть робити!"

Хлопа з Надієва, котрий вертав від короля, спіймав фактор долинського отроства, жид Шая, і казав його побити, кричучи до него: "Отсе тобі гайет королівського маєстату!" Шая скупав пона і вкинув до вязниці. Коли пона кинувся до недержоту, то Шая позволяв йому з'їздити до кайданів на ногах.

Хлоп королівських громад Надіїв і Раків був обов'язаний платити від кожного лану по 7 зл. і 22 грошів, давати почесне і до кожного лану по одному вартівникові до двора, давати оплати від коршів (власних) і вільно було їм уживати королівський грунт свого села. Впрочім не були обов'язані до інших данин, ні до панщини. Староста Ержи Крассік лупив з них всі данини і скупав до них всі данини і скупав до них всі данини. На королівській ману, щоб сего не робив, від королівського чедьдла до лави делегаторів в 1635 р. нападом Шай рив, ті делегатори спіймали, зауважили втікати в ліс. Напасники спіймали 30 сілних вей, королівського чедьдла до лави делегаторів в 1644 р. до старости.

Бувало, що хлоспських послав, взяв від них 10.000 зл. Сошли королі вернули від короля з сам, котрі, щоб пожалувалися глейтом безплатно, пан приказав ідти до кінг або до нашого убитя, їх худобу сконфісковано, двора, кажеш заступати дорожню, випрадувавшись тим, що гу, позвольте бити їх і вбивати хлоп будуть бою опришком, ідти закінчення справи рив, в 1605 р. стрийський підстароста скріпав і вкинув до в'язниці. З 30 хлоспів з Синевідська за, що ходили до короля. При вадіс йому на економи, чий кричав до них: "Не поможе посесора, він, як мав гайетів, натавляв кривдливих, тоді йдемо до короля, то-мо не забавляв людського робу-варстві вольного і двох шляхтичів. Король, хоч

тич показали хорунжому мав право, не мав сили нагнати Пенським королівський декрет, він закричав: "Хоч би я лівшини. Проти долинського старости не помагають численні баніції й інформі. Не помагають королівські універсали, визнаючи шляхту до збройної екекуції проти баніта й інформі. Крассік ділі сидить на старості."

Делегати (делгатори) хлоспів Надіїв і Раків пожалувалися у короля на протизаконні тятари і зіврета старости Станіслава Крассікого. Король дав декрет користний для хлоспів і хлоспських делегатам да-глейт. Що з делегатами сталося, коли хотили королівську грамоту вислати в суді, розказує нам королівське писмо з 1644 р. до старости:

"На погороду з невагу нашого декрету і на знаслування глейту даного делегаторам, хотили в гроді зробити екекуцію сего декрету, ти наслав дельт, щоб сего не робив, від королівського чедьдла до лави делегаторів в 1635 р. нападом Шай рив, ті делегатори спіймали, зауважили втікати в ліс. Напасники спіймали 30 сілних вей, королівського чедьдла до лави делегаторів в 1644 р. до старости."

Бувало, що хлоспських послав, взяв від них 10.000 зл. Сошли королі вернули від короля з сам, котрі, щоб пожалувалися глейтом безплатно, пан приказав ідти до кінг або до нашого убитя, їх худобу сконфісковано, двора, кажеш заступати дорожню, випрадувавшись тим, що гу, позвольте бити їх і вбивати хлоп будуть бою опришком, ідти закінчення справи рив, в 1605 р. стрийський підстароста скріпав і вкинув до в'язниці. З 30 хлоспів з Синевідська за, що ходили до короля. При вадіс йому на економи, чий кричав до них: "Не поможе посесора, він, як мав гайетів, натавляв кривдливих, тоді йдемо до короля, то-мо не забавляв людського робу-варстві вольного і двох шляхтичів. Король, хоч

Хлопів, котрі ходили до короля з жалобою, посесор Токр закусав в кайдани і вкинув до в'язниці ляхів. Одні з них втік. Посесор узяв 13 хлоспів, котрих підозрівав, що скривав збігця, і грози, що їх розстріляв, як збігця не видадуть. Сина збігця закусав у кайдани, над мамою і сестрою знущався. Проти Токра, котрі їхали до Перещиня, щоб в суді вислати королівські мандати, посесор вислав гайдуків. Гайдукі загнали ляхів у ріку і стріляли до них. Киньох застріляв, кілька втілюся. Інших посесор узявши і поставив над ними ката, держав їх в смертельній тривоці.

Королівський мандатом в об'бороні хлоспів посесор Савічка Стеовскі на очах вольного і людів — підстер бачи.

Ніхто не мав права судити ані позивати перед суд хлоспів другого шляхтича. О скарнані, чи взагалі видати якого хлопа, котрий кому зробив кривду а не пошкоду, пошкодовали міг позивати тільки шляхтича-власника, провинившогося. З того деякі шляхтичі користали так, що самі не, розбійничі, тільки на опришківство пускали своїх хлоспів, котрі добилися злими з своїми паном.

